

1.4. Pragmatická analýza

Voľba literárnej formy je dôležitým prvkom stratégie textu. V analyzovanom úryvku je literárna forma *haustafel* významne pozmenená. Jednak chýba oslovenie a okrem toho sa motivácia uvádza pred rozšírením (amplifikáciou) imperatívu.

V oslovení sa dá čítať vytrvalá snaha autora držať sa línie veľmi pozitívneho a utešujúceho oslovenia *milovaní* z 2,11, ktoré nachádza svoje echo aj v motivačnej časti pri oslovení *slobodní* a *Boží sluhovia*. Pri bližšom pohľade na túto líniu možno vidieť jej začiatok už v oslovení adresátov na začiatku listu. Kompozícia listu je originálna a postavená na troch témach, uvedených už v úvode listu. Prvou je oslovenie adresátov ako *eklektói* – *vyvolení*, druhou protikladné oslovenie *parepidémoi* – *cudzinci, prišielci* a treťou charakteristika komunity, že je to *diaspora* – *rozptýlenie*.

Toto úvodné oslovenie vytvára tri tematické reťazce listu: „vyvolený status komunity“ (1,14-2,10); „cudzinci v tomto svete“ (2,11-3,12) a „utrpenia života v diaspore“ (3,13-5,11).⁴⁴ Východiskom prvého reťazca je stav vyvolených, o ktorom sa hovorí v časti 1,14-2,10. Používa sa tu metafora domu (*oikos*) v jeho dvoch významoch ako svätá rodina (1,14-2,3) i ako svätá stavba (2,4-10). Druhým je postavenie prišielcov a cudzincov, ktorí si však majú

⁴⁴ Porov. MARTIN, T. W.: *Metaphor and Composition in 1 Peter*. Scholar Press, Atlanta 1992, 271-273. Uvedená kompozícia je spresnená Titeom (TITE, P.L.: *Compositional Transition in 1 Peter. An Analysis of the Letter-Opening.*, International Scholar Publications, Bethesda 1997, 92-94).

pripomínať svoju slobodnú identitu v každom sociálnom postavení a konať dobro vo všetkých okolnostiach podľa vzoru Krista (2,11-3,12). Tretí reťazec nadväzuje na dva predchádzajúce a je postavený na situácii *diaspory*, s ktorou sú spojené utrpenia (*pathémata*).

Téma identity adresátov je pre autora veľmi dôležitá a už v úvodnom oslovení jej venuje oveľa väčší priestor než predstaveniu svojej identity a zdôrazneniu vlastnej autority.⁴⁵ Situácia vyvolenia tak tvorí vertikálny rozmer kresťanského života. Horizontálnym rozmerom, ktorý pretína vertikálu a vytvára tak paradox, je oslovenie adresátov ako prisťahovalcov a cudzincov, ktorí sú roztrúsení v rímskych provinciách. Paradox spočíva v tom, že „sú cudzincami v spoločnosti, ale zároveň vyvolení Bohom.“⁴⁶ Tento Boží ľud, o ktorý sa Boh už vopred postaral, žije teraz v konkrétnom čase na konkrétnom území provincií Malej Ázie ako ľud v cudzom priestore a v ovzduší cudzích vzťahov.⁴⁷ Modelový čitateľ je citlivý a zranený vo svojej sociálnej identite. Sociálna identita, ktorá sa mu dostáva zo spoločnosti nie je priaznivá a preto si implicitný autor dáva záležať na pripomínaní novej identity získanej krstom.

Vyjadrením *anthropiné ktisis* implicitný autor nevtieravo, ale jasne demystifikuje, desakralizuje

⁴⁵ Porov. MICHAELS, J. R.: *1 Peter*, Word Biblical Commentary 49, Word Books, Dallas 1988, 64.

⁴⁶ „...their paradoxical situation: they are *strangers* in society, yet *elected* by God“ ELLIOTT, J. H.: *1 Peter. A New Translation with Introduction and Commentary*, The Anchor Bible 37B, Doubleday, New York 2000, 312.

⁴⁷ Porov. NOVOTNÝ, Š.: *Milost' v Prvom Petrovom liste*, Kňazský seminár sv. Karola Boromejského, Košice 2008,

a relativizuje postavenie panovníka, ktorý si nárokoval uznanie svojej božskosti a predkladá sa vzt'ah poslušnosti na čisto ľudskej úrovni, ponechávajúc primát Bohu, ktorému prvému sa kresťania majú podriadiť.⁴⁸ Potvrzuje to aj motivácia *kvôli Pánovi*, ktorá odoberá vládárovi posvätný charakter.⁴⁹ V tomto kontexte sa správnosť/nesprávnosť konania neodvodzuje len od spoločensky prijateľného konania, prameniaceho z cieľa zachovať funkčnosť politického celku, ale opiera sa aj o Božiu vôľu, ako je to zrejme s nasledujúceho verša (2,15). *Robiť to, čo je správne* je kľúčovou témou etiky v 1 Pt. Potvrdzujú to aj mnohé synonymné výrazy: *sväté konanie* (1,14-16.17.18; 2,12; 3,1.2.16); *dobré skutky* (2,12); *horliví v dobrom* (3,13), *robiť čo je spravodlivé* (2,24; 3,14); *spravodlivosť* (3,12.18; 4,18)

Protikladná dvojica výrazov *trestať zločincov a chváliť dobrých* (1 Pt 2,13) patrí k základom spravodlivosti, ktorú majú nositelia autority vykonávať a v rámci gréckej filozofie patrí ku klasickým témam.⁵⁰ Motivácia trestom a pochvalou je v rámci argumentácie podriadenia sa

⁴⁸ Porov. GOLDSTEIN, H.: *Die politischen Paränesen in 1 Petr 2 und Rom 13*. Bibel und Leben 14 (1973), 92; GIELEN, M.: *Tradition und Theologie neutestamentlicher Haustafelthik: Ein Beitrag zur Frage einer christlichen Auseinandersetzung mit gesellschaftlichen Normen*. Hain, Frankfurt am Main 1990, 401-402; ELLIOTT, J.H.: *1 Peter. A New Translation with Introduction and Commentary*, The Anchor Bible 37B, Doubleday, New York 2000, 489.

⁴⁹ Porov. GOPPELT, L.: *A commentary on 1 Peter*. Eerdmans, Grand Rapids Michigan 1993, 184.

⁵⁰ LYSIAS, *Orationes*, 31.30; XENOFONES, *Memorabilia*, 3.4.8; *Cyropaedia*, 1.6.20; DIODORUS SICULUS, *Bibliotheca historica*, 1.70.6; 5.71.1; 11.46.1; 15.1.1; DIÓN CHRYZOSTOMUS, *Orationes*, 39.2.

civilným autoritám je len druhoradá. Na prvom mieste je kristologická motivácia *kvôli Pánovi* (1 Pt 2,13). Vidno to nielen z umiestnenie výrazu *kvôli Pánovi* pri pojme *anthropiné ktisis*, ale aj z umiestnenia motivácie trestu a pochvaly až pri vymenovaní jednotlivých predstavených.

Implicitný autor apeluje na slobodu čitateľa a opierajúc sa o hodnotu slobodného rozhodnutia sa pre dobro, nadväzuje na podobne založenú motiváciu v antickej literatúre. Klasickým príkladom takejto motivácie je citát z Epikteta:

„Ten je slobodný, kto žije ako on chce; kto nie je podriadený núteniu, obmedzeniam, alebo násiliu; ktorého snahy nie sú ukryvané, koho túžby dosahujú cieľ, kto neupadá do toho, čomu sa chce vyhnúť. Kto teda by chcel viesť zlý život? Nikto. Kto by chcel žiť podvodne, mylne, nespravodlivo, spustlo, nespokojne a sklúčene? Nikto. Teda žiaden zlý človek nežije tak ako on chce a preto taký človek nie je slobodný. A kto by chcel žiť v smútku, strachu, závidi, škode, nedosahujúc svoje túžby a upadajúc do toho, čomu sa chce vyhnúť? Nikto. Možno nájsť medzi zločinnými ľuďmi niekoho, kto by bol bez tohoto zla? Nie. Teda potom takito nie sú slobodní.“

51

⁵¹ EPIKTETUS, *Dissertationes*, 4.1.1-5. cit. v SCHENKL, H. (ed.): *Epicteti Dissertationes ab Arriano digestae. Epictetus*. B. G. Teubner, Leipzig.1916, uverejnené v digitálnej forme na www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?doc=Perseus:text:1999.01.0235:text=disc:book=4:chapter=1

Aj tu je motivácia slobodou predkladaná modelovému čitateľovi v súvislosti vzťahu k Bohu – *ako Boží služobníci*. Na jednej strane je sloboda pre dobré konanie, sloboda Božích služobníkov a na strane druhej sloboda ako príležitosť robiť zlo, ako prikrývka zloby.